

pomiarach. Chłopcy stanowili 46%, całej badanej próby, a uczniowie i uczennice klas siódmych – 66% próby. Dane z pierwszego pomiaru umożliwiły podział próby na cztery grupy ze względu na częstość picia alkoholu. Dwie największe grupy tworzyli uczniowie niepijący (31,4%) i sporadycznie pijący (35,5%). Uczniowie często i bardzo często pijący stanowili odpowiednio: 15% i 8,7% badanej próby.

Przeprowadzone analizy korelacyjne wskazują, że najsilniejszymi predyktorami ($r > 0,3$) picia alkoholu były: wcześniejsze picie alkoholu, intencja picia, podatność na wpływy środowiska rówieśniczego, postawa proalkoholowa, nieumiejętność odmawiania i palenie papierosów. Porównanie krzyżowych korelacji diachronicznych (Cross-Lagged Panel Correlation) nie pozwala na wnioskowanie o istnieniu związku przyczynowego pomiędzy najsilniejszymi predyktorami a częstością picia alkoholu.

Nasze badania wskazują, że program interwencji profilaktycznych w grupie 13-14-latków wymaga uwzględnienia – w większym niż dotychczas zakresie – czynników związanych z podatnością na wpływy rówieśnicze oraz czynników związanych z indywidualnymi postawami i stylem życia nastolatków.

Słowa kluczowe: młodzież, alkohol, czynniki ryzyka, czynniki chroniące

Krystyna Okulicz-Kozaryn, Krzysztof Ostaszewski
Factors related to alcohol use among 13-14 old adolescents

SUMMARY

The effectiveness of preventive programs depends largely on practical use of empirical knowledge about protective and risk factors concerning use and misuse of psychoactive substances. In the undertaken study, a relation of selected factors (peer, family and individual) with the frequency of alcohol drinking was tested in the sample of 13-14 years old adolescents and in the groups selected on the basis of the frequency of alcohol drinking. In addition, it was analyzed if there was a causal relation between the strongest predictors and drinking. The material was collected in primary schools in Warsaw in two questionnaire surveys; the second survey was conducted six months after the first. The analysis included data of 1236 students of seven and eight grade who participated in both surveys. Boys constituted 46% of the sample, students of the seven grade – 66%. Baseline data allowed splitting the sample into four groups regarding the frequency of drinking. Non-drinkers (31.4%) and occasional drinkers (35.5%) constituted two biggest groups. Frequent and very frequent drinkers constituted 15% and 8.7% of the sample, accordingly.

The correlation analysis indicated that the factors of greatest predictive value ($r > 0.3$) were previous drinking experience, intention to drink, susceptibility to peers pressure, pro-alcoholic attitude, inability to refuse, and cigarette smoking. The comparison of Cross-Lagged Panel Correlation did not allow concluding about the causal relation between the strongest predictors and the frequency of drinking.

Our study indicates that the program of preventive intervention in the group of 13-14 years old adolescents requires considering to a much broader extent than so far, factors related to susceptibility to peers pressure, individual attitudes and life styles of teenagers.

Key words: adolescents, alcohol, risk factors, protective factors

PIŚMIENNICTWO

1. Ajzen I., Timko C., White J. (1982): *Self-monitoring and the attitude-behaviour relation*. Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 42, No 3, 426-435.
2. Alcohol Alert No 37, July (1997), National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism: *Youth Drinking: Risk Factors and Consequences*.
3. Bahr S., Marcos A., Maughan S., (1995): *Family, educational and peer influences on the alcohol use of female and male adolescents*. Journal of Studies on Alcohol 56: 457-469.
4. Bobrowski K. (1995): *Pilotażowe badania ewaluacyjne nad programem profilaktyki alkoholowej „Drugi Elementarz czyli Program Siedmiu Kroków”*. Alkoholizm i Narkomania, 2/19; 37-50.
5. Bobrowski K. Ostaszewski K. (1997): *„Noe + Drugi Elementarz”*. Ewaluacja programu profilaktyki alkoholowej. Alkoholizm i Narkomania 1/26; 67-88.
6. Botvin G., Dusenbury L., Baker E., James-Ortiz S., Kerner J. (1989): *A skills Training approach to smoking prevention among Hispanic youth*. Journal of Behavioral Medicine, Vol. 12, No 3, 279-296.
7. Botvin G. (1990): *Substance abuse prevention theory, practice, and effectiveness*. W: M. Tonry & J.Q. Wilson (Eds.) *Drugs and crime: Annual review of research in crime and justice*, Vol 13, 461-519, Chicago, University of Chicago Press.
8. Botvin G., Baker E., Filazzola A., Botvin E. (1990): *A cognitive-behavioral approach to substance abuse prevention: one year follow-up*. Addictive Behaviour, Vol 15 (1): 47-63.
9. Botvin G., Baker E., Dusenbury L., Botvin E., Diaz T. (1995): *Long-term follow-up results of a randomized drug abuse prevention trial in a white middle-class population*, JAMA 273 (14),1106-1112.
10. Boyd G. (1995): *Badania ewaluacyjne w USA. Problemy metodologiczne*, Alkoholizm i Narkomania, Warszawa, 2/19/95, 9-35.
11. Coie J., Watt N., West S., Hawkins J., Asarnow J., Markman H., Ramey S., Shure M., Long B. (1996): *Profilaktyka: teoria i badania*. Nowiny Psychologiczne 2;15-38.
12. Dielman T., Shope J., Leech S., Butchart A. (1989): *Differential effectiveness of an elementary school-based alcohol misuse program*. Journal of Sch Health 59 (6): 255-263.
13. Dielman T., Butchart A., Shope J., Miller M. (1991): *Environmental correlates of adolescent substance use and misuse: implications for prevention programs*. The International Journal of the Addictions, 25 (7A&8A), 855-880.
14. Dielman T., Butchart A., Shope J. (1993): *Structural equation model tests of patterns of family interactions, peer alcohol use, and intrapersonal predictors of adolescent alcohol use and misuse*. Journal of Drug Education, Vol. 23 (3); 273-316.